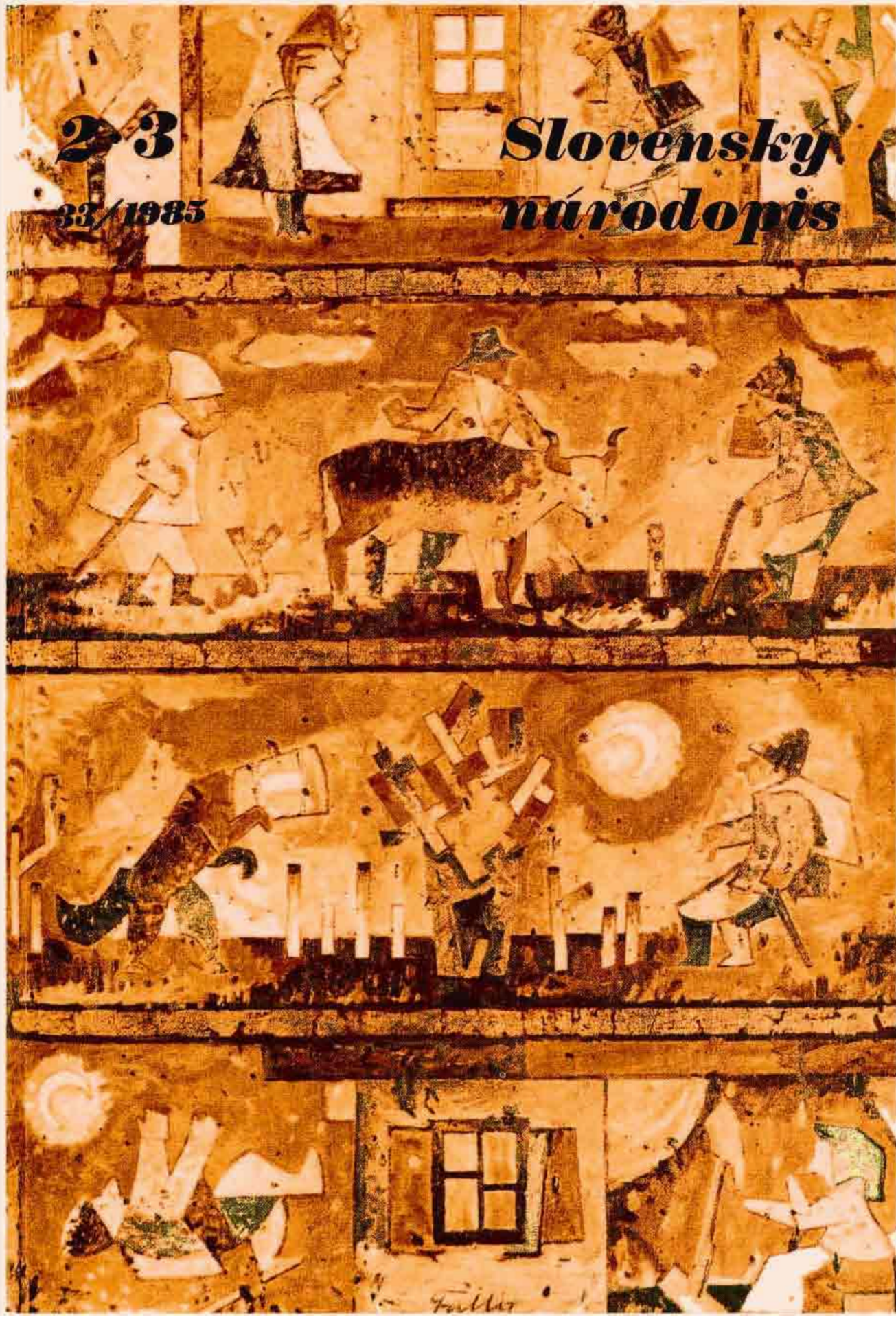

23

33/1985

*Slovenský
národopis*

Na obálke: strana 1: Ludovít Fulla, Rysavá jalovica. Olej 1947—1954.

strana 4: Ludovít Fulla, Slovenská nevesta. Olej 1949.

Foto E. Mišurová. Slovenská národná galéria

Ilustrácie E. Fullu na stranách 303, 336, 349, 452, 482, 494, 509, 589, 592, 598, 630 a 648 reprodukovala E. Mišurová.

HLAVNÁ REDAKTORKA

Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA

Zora Vanovičová

REDAKČNÁ RADA

Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Viera Gašparíková, Emília Horváthová, Soňa Kovačevičová, Igor Krištek, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera Nosáľová, Antonín Robek, Viera Urbancová

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)

European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

OBSAH

VČLEŇOVANIE POKROKOVÝCH TRADÍCIÍ
LUDOVEJ KULTÚRY DO SYTÉMU SOCIA-
LISTICKEJ KULTÚRY A SPÔSOBU ŽIVOTA
PRACUJÚCICH

ŠTÚDIE

Úvod (Milan Leščák)	304
Milan Leščák: Včleňovanie ľudových tradícií ako fenomén utvárania súčasného spôsobu života (Poznámky k prvej etape riešenia úlohy ŠPZV)	306
Peter Slavkovský: Socialistická kolektivizácia poľnohospodárstva a jej odraz v spôsobe života slovenskej dediny	323
Adam Pranda: Tradičné a súčasné aspekty hodnotenia vzťahu človeka k práci na slovenskej dedine	337
Ema Drábiková: Záhumienkové hospodárenie a jeho miesto v rodinom a lokálnom spoločenstve	350
Juraj Podoba: Pretrvávanie tradičných prvkov v súčasnom spôsobe bývania v obci Veľké Zalužice	365
Olga Danglová: Tradičné prvky v súčasnej kultúre bývania	386
Viera Valentová: Súčasná hodnotové orientácie vidieckeho obyvateľstva vo vzťahu k tvorbe interiéru	414
Viera Nosáľová: Tradície a premeny ľudového odevu v súčasnosti	427
Hana Hlôšková: Veno a výbava na Slovenskom vidieku (Premeny a súčasný stav)	453
Daniel Luther: Tradičné obyčaje vo výročných sviatkoch súčasnej slovenskej dediny	465
Ester Plicková: Ľudová kultúra ako inšpiratívny zdroj slovenského výtvarného umenia	483
Jarmila Paličková-Pátková: Pô-	

sobenie tradícií v súčasnej výrobnej a záujmovej činnosti na Slovensku	495
Svetozár Švehlák: Kultúrna a umelecká aktivita v lokálnych spoločenstvách na Slovensku (Vývin, spoločenské poslanie a budúcnosť dedinských folklórnych skupín)	510
Lubomír Falfan: Sociálne determinanty vstupu a pôsobenia vo folklórnom súbore	529
Zuzana Štefániková: Scénická úprava ľudového odevu v amatérskych folklórnych súboroch	538
Kolektív pracovníkov: Z výskumu súčasnej ľudovej umeleckej výroby v Západoslovenskom kraji	552
Mária Ušaková: Podiel etnografa na realizácii pamiatkovej starostlivosti o ľudovú architektúru na Slovensku	572

MATERIÁLY

Konštantín Palkovič: Zo Zochovej frázeológie	590
Matilda Hayeková: Keltská provenienca slovenských názvov daktorých rozprávkových postáv	593
Slavko Churý: Strava v Liptove v 17. a 18. storočí	595

DISKUSIA

Rasťa Stoličná: Niektoré výsledky etnokartografického štúdia ľudovej stravy na Slovensku	599
--	-----

ROZHLADY

In memoriam prof. dr. Pawoľ Nedo (Viera Gašparíková)	604
Odišiel Jaroslav Orel (František Kalesný)	607

K jubileu dr. Lubice Droppovej (Ján Michálek)	609
Konfrontácia Úloha národopisnej vedy pri formovaní súčasnej socialistickej kultúry (Ema Drábiková)	611
IX. riadne valné zhromaždenie Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV (Zuzana Beňušková)	616
Konferencia Význam folklórnych festivalov v súčasnej socialistickej kultúre (Milan Leščák)	618
Konferencia o etnických procesoch v československom pohraničí po roku 1945 (Ján Botík)	621
Konferencia Metódy etnografickej práce a Valné zhromaždenie Národopisnej spoločnosti československej pri ČSAV (Zuzana Beňušková)	623
Osmy kongres Medzinárodnej spoločnosti pre bádanie ľudovej prózy (Viera Gašparíková)	625
Medzinárodná konferencia Interetnické vzťahy v severovýchodnom Maďarsku (Marta Sigmundová — Margita Méryová)	628
Československo-poľská konferencia Sociologické problémy prestavby miest (Peret Salner)	629

СОДЕРЖАНИЕ

ВКЛЮЧЕНИЕ ПРОГРЕССИВНЫХ ТРАДИЦИЙ НАРОДНОЙ КУЛЬТУРЫ В СИСТЕМУ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И В БЫТ ТРУДЯЩИХСЯ

СТАТЬИ

Введение (Милан Лешчак)	304
Милан Лешчак: Включение народных традиций как феномен создания современного быта	306
Петер Славковский: Социалистическая коллективизация сельского хозяйства и ее отражение в образе жизни словацкой деревни	323
Адам Пранда: Традиционные и современные аспекты оценки отношения человека к труду в словацкой деревне	337
Ема Драбикова: Приусадебное хозяйство и его место в семейном и локальном сообществе (По поводу вымирания одной из форм мелкого хозяйства в сельском хозяйстве)	350
Юрай Подооба: Сохранение традиционных элементов в современных жилищных условиях в деревне Велке Залужице	365

RECENZIE A REFERÁTY

Socializace vesnice a proměny lidové kultury (Adam Pranda)	631
Leninov družstevný plán v politice KSČ (Peter Slavkovský)	632
Naukovi zápisky No 8—9 (Mikuláš Mušínska)	634
Vlastivedný spravodaj Tekovského múzea v Leviciach (Marta Sigmundová)	635
A. Špiesz: Remeslá, cechy a manufaktúry na Slovensku (Jarmila Paličková-Pátková)	636
A. Habovštiak: Oravci o svojej minulosti (Ján Michálek)	639
M. Katriak: Devičany v socialistickej výstavbe (Marta Sigmundová)	640
I. Dorovský: Konstantín Jireček (Václav Frolec)	642
Poslyšte písničku hezkou (Lubica Droppová)	644
J. Trojan: Moravská lidová píseň (Věra Šepláková)	645
J. Magnuszewski: Tropami folkloru i literatury (Oldřich Sirovátka)	646
H. Kaufmann: Maurové a Evropa (Peter Salner)	647

Ольга Данглова: Традиционные элементы в современной культуре быта	386
Вера Валентова: Современные ценностные ориентации деревенского населения по отношению и созданию интерьера	414
Вера Носалева: Традиции и изменения народной одежды в современности	427
Гана Хлошкова: Приданое в словацкой деревне (Изменения и современное положение)	453
Даниел Лутер: Традиционные обычаи на календарных праздниках в современной деревне	465
Эстер Плицкова: Народная культура как источник вдохновения словацкого изобразительного искусства	483
Ярмила Паличкова-Паткова: Влияние традиций на современную производственную и любительскую деятельность	495
Светозар Швеглак: Культурная и художественная активность в локальных сообществах (Развитие, общественная миссия и будущее деревенских фольклорных ансамблей)	510
Любомир Фалтян: Социальные факторы вступления и участия молодых людей в фольклорном ансамбле	529

Зузана Штефаникова: Сценическое оформление народной одежды в любительских фольклорных ансамблях	538
Вероника Коморовска с коллективом: Из исследования современного народного художественного производства в западной Словакии	552
Мария Ушакова: Участие этнографа в реализации охраны памятников народной архитектуры в Словакии	572

МАТЕРИАЛЫ

Константин Палкович: Из фразеологии Цтибога Зоха	590
Матилда Гаекова: Кельтское происхождение словацких названий некоторых сказочных персонажей	593
Славко Хуры: Пища в Липтове в 17 и 18 веках	595

ДИСКУССИЯ

Растя Столична: Некоторые результаты этнокартографического изучения народной пищи в Словакии	599
--	-----

ОБЗОРЫ

Посвящено проф. д-р Павлу Недо (Вера Гашпарикова)	604
Посвящено Ярославу Орелу (Франтишек Калесны)	607

INHALT

DIE EINGLIEDERUNG DER PROGRESSIVEN TRADITIONEN DER VOLKSKULTUR INS SYSTEM DER SOZIALISTISCHEN KULTUR UND LEBENSWEISE DER WERKTÄTIGEN

STUDIEN

Einleitung (Milan Leščák)	304
Milan Leščák: Die Eingliederung der volkstümlichen Traditionen als Phänomen des Gestaltens der zeitgenössischen Lebensweise	306
Peter Slavkovský: Die sozialistische Kollektivierung der Landwirtschaft und ihre Reflex in der Lebensweise des slowakischen Dorfes	323
Adam Pranda: Die traditionellen und derzeitigen Aspekte in der Bewertung der Beziehung des Men-	

К юбилею д-р Любицы Дропковой (Ян Михалек)	609
Конференция „Задача этнографической науки при формировании современной социалистической культуры“ (Эма Драбикова)	611
IX. очередное общее собрание Словацкого этнографического общества при САН (Зузана Бенюшкова)	616
Конференция „Значение фольклорных фестивалей в современной социалистической культуре“ (Милан Лешчак)	618
Конференция об этнических процессах в чехословацкой пограничной области после 1945 г. (Ян Ботик)	621
Конференция „Методы этнографической работы“ и общее собрание Этнографического чехословацкого общества при ЧСАН (Зузана Бенюшкова)	623
VIII конгресс Международного общества по изучению народной прозы (Вера Гашпарикова)	625
Международная конференция „Интерэтнические отношения в северо-восточной области Венгрии“ (Марта Сигмундова — Маргита Мериова)	628
Чехословацко-польская конференция „Социологические проблемы перестройки городов“ (Петер Сальнер)	629

РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ

schen zur Arbeit im slowakischen Dorf	337
Ema Drábiková: Die Hoffeldwirtschaft und ihr Platz in der Familien- und Lokalgemeinschaft (Randbemerkung zum Verschwinden einer Form der landwirtschaftlichen Kleinproduktion)	350
Juraj Podoba: Das Fortdauern traditioneller Elemente in der heutigen Wohnkultur in Veľké Zalužice	365
Oľga Danglová: Traditionelle Elemente in der gegenwärtigen Wohnkultur	386
Viera Valentová: Die derzeitigen Wertorientationen der Landbevölkerung in Bezug zur Gestaltung des Interieurs	414
Viera Nosáľová: Die Traditionen und Veränderungen der volkstümlichen Kleidung in der Gegenwart	427

Hana Hlôšková: Mitgift und Aussteuer bei der slowakischen Landbevölkerung	453
Daniel Luther: Traditionelle Bräuche an Jahresfeiertagen im heutigen slowakischen Dorf	465
Ester Plicková: Die Volkskultur als Inspirationsquelle der slowakischen darstellenden Kunst	483
Jarmila Paličková-Pátková: Das Wirken der Tradition in der heutigen Produktion und Liebhabertätigung	495
Svetozár Švehlák: Die kulturelle und künstlerische Aktivität in lokalen Gemeinschaften (Entwicklung, gesellschaftliche Sendung und Zukunft der Dorffolkloregruppen)	510
Lubomír Faltan: Die sozialen Determinanten des Eintritts und der Betätigung in einem Folkloreensemble	529
Zuzana Štefániková: Die szenische Umgestaltung der Volkskleidung in Liebhaberfolkloreensembles	538
Kollektiv: Aus der Erforschung der gegenwärtigen Volkskunstproduktion in Westslowakei	552
Mária Ušaková: Der Anteil des Ethnographen an der Denkmalpflege der Volksbaukunst in der Slowakei	572

MATERIALIEN

Konštantín Palkovič: Aus der Phraseologie von Ctiboh Zoch	590
Matilda Hayeková: Keltische Provenienz slowakischen Namen einigen Märchengestalten	593
Slavko Churý: Die Nahrung in 17.—18. Jahrhundert in Liptov-Gebiet	595

DISKUSION

Rasta Stoličná: Einige Ergebnisse vom ethnokartographischen Studium der Volksnahrung in der Slowakei	599
--	-----

CONTENTS

INCORPORATION OF THE PROGRESSIVE TRADITIONS OF FOLK CULTURE IN TO THE SYSTEM OF SOCIALIST CULTURE AND THE WAY OF LIFE OF THE WORKING PEOPLE

ARTICLES

Introduction (Milan Leščák)	304
Milan Leščák: Incorporation of folk traditions as a phenomenon representing the creation of the recent way of life (Notes to the first stage of	

RUNDSCHAU

Prof. Dr. Paweł Nedo ist gestorben (Viera Gašparíková)	603
Jaroslav Orel ist gestorben (František Kalesný)	607
Das Jubiläum von Lubica Droppová (Ján Michálek)	609
Die Konferenz „Aufgabe der Volkskunde bei der Formierung der zeitgenössischen sozialistischen Kultur“ (Ema Drábiková)	611
IX. Generalversammlung der Slowakischen ethnographischen Gesellschaft bei der Slowakischen Akademie der Wissenschaften (Zuzana Beňušková)	616
Die Konferenz „Bedeutung der Folklorefestivals in der zeitgenössischen sozialistischen Kultur“ (Milan Leščák)	618
Die Konferenz über ethnische Prozesse im tschechoslowakischen Grenzgebiet nach dem Jahre 1945 (Ján Botík)	621
Die Konferenz „Methoden der ethnographischen Arbeit und die Generalversammlung der Tschechoslowakischen ethnographischen Gesellschaft bei der Tschechoslowakischen Akademie der Wissenschaften“ (Zuzana Beňušková)	623
Achter Kongress der Internationalen Gesellschaft für Volksprosaforchung (Viera Gašparíková)	625
Internationale Konferenz „Interethnische Beziehungen im nordöstlichen Ungarn“ (Marta Sigmundová — Margita Méryová)	628
Tschechoslowakisch-polnische Konferenz „Soziologische Probleme des Städteumbaus“ (Peter Salner)	629

BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE

solving the tasks of the State plan of elementary research)	306
Peter Slavkovský: The socialist collectivization of agriculture and its reflection in the way of life of the Slovak village	323
Adam Pranda: The traditional and recent aspects of evaluating the man's relation towards work in the Slovak village	337
Ema Drábiková: Private plot farming and its position in the family and local community	350

Juraj Podoba: Preservation of the traditional elements in the contemporary way of life in the village Vefké Zalužice	365	some figures from fairy-tales	593
Oľga Danglová: The traditional elements in the contemporary culture of dwelling	386	Slavko Churý: Food in Liptov region in the 17th and 18th century	595
Viera Valentová: The present value orientations of the rural population in relation to the creation of interior	414	DISCUSSION	
Viera Nosáľová: Traditions and the changes of folk costume in the present time	427	Rasfa Stoličná: Some results concerning the ethno-cartographic study of folk food in Slovakia	599
Hana Hľošková: Dowry and trousseau in the Slovak village (The changes and recent state)	453	COMMENTARY	
Daniel Luther: The traditional customs in annual holidays of the present-day Slovak village	465	In memoriam of prof. dr. Pawol Nedo (Viera Gašparíková)	604
Ester Plicková: The folk culture as a source of inspiration for the Slovak creative art	483	In memoriam of Jaroslav Orel (František Kalesný)	607
Jarmila Paličková-Pátková: The impact of traditions in the present productive and hobby activity in Slovakia	495	To the Jubilee of dr. Ľubica Droppová (Ján Michálek)	609
Svetozár Švehlák: The cultural and artistic activity in the local communities (The development, social mission and the future of the village folklore groups)	510	The Conference of the Task of ethnographic science in the process of forming the present socialist culture (Ema Drábiková)	611
Lubomír Falfan: The social determinants of entering and acting in a folklore group	529	The IXth general meeting of the Slovak Ethnographic Society at the Slovak Academy of Sciences (Zuzana Beňušková)	616
Zuzana Štefániková: The scenic adjustment of folk dress in amateur folklore groups	538	The Conference of the Significance of folklore festivals in the present socialist culture (Milan Leščák)	618
Team: From the investigation of the present-day folk art production in Western Slovakia	552	The Conference on ethnical processes in the Czechoslovak bordeland after the year 1945 (Ján Botík)	621
Mária Ušaková: The share of ethnographer in performing the care of historical monuments concerning the folk architecture in Slovakia	572	The Conference of the Methods of ethnographic work and the general meeting of the Ethnographic Czechoslovak Society at the Czechoslovak Academy of Sciences (Zuzana Beňušková)	623
VARIOUS MATERIAL		The 8th Congress of the International Society for the study of folk prose (Viera Gašparíková)	625
Konštantín Palkovič: From the phraseology of Zoch	590	The International Conference on the Inter-ethnic relations in the North-east Hungary (Marta Sigmundová — Margita Méryová)	628
Matilda Hayeková: The Celtic provenance of Slovak names of the		The Czechoslovak-Polish Conference of the Sociological problems connected with the reconstruction of cities (Peter Salner)	629
		BOOKREVIEWS AND REPORTS	

SÚČASNÉ HODNOTOVÉ ORIENTÁCIE VIDIECKEHO OBYVATELSTVA NA SLOVENSKU VO VZŤAHU K TVORBE INTERIÉRU

VIERA VALENTOVÁ

Národopisný ústav SAV, Bratislava

Na stránkach Slovenského národopisu sa už viackrát zdôvodňovala potreba cieľavedomého zamerania bádateľskej pozornosti slovenskej etnografickej vedy na problém hodnotových orientácií vidieckeho obyvateľstva a faktory formovania progresívnych lokálnych a regionálnych tradícií.¹ V téme bývanie — interiér sa skúmajú hodnotové orientácie ako zmeny postojov a názorov k základnej existenčnej životnej potrebe, akou bývanie je. V kontexte premien vyvolaných urbanizačným procesom je bývanie jedným z dôležitých ukazovateľov dosiahnutého životného štandardu i spôsobu života obyvateľov v meniacich sa podmienkach, ktoré ovplyvňujú aj orientáciu ostatných sociálno-kultúrnych potrieb obyvateľov.² Pri sledovaní týchto premien na zariadení dedinského interiéru vidíme, že sa odzrkadľujú nielen vo výmene starého za nové, ale prinášajú so sebou i zmenu v myslení, v názoroch na bývanie a zmenu vzťahu k jednotlivým hodnotám života a kultúry.

Výskum prebiehal v štyroch obciach — Láb, Myslava, Malé a Veľké Zalužice, Prochov — pomocou dotazníka, ktorý sa skladal z troch základných častí. Otázky prvej skupiny sa dotýkali využívania obytných priestorov, ich za-

riadenia a výzdoby. Druhú časť tvorili otázky zamerané na zistenie názoru na súčasné bývanie v širšom slova zmysle. Otázkami tretej skupiny sme sa snažili zachytiť premeny, ktoré prebehli a ešte prebiehajú v estetických náhladoch vidieckych ľudí, ich konkrétne vkusové normy týkajúce sa zariadenia a výzdoby interiéru, názory na tradičný a nový nábytok i to, aké vzory pri zariadení interiéru prijímajú obyvatelia skúmaných obcí.

Skôr než pristúpime k rozboru získaného materiálu, pokúsime sa o stručnú charakteristiku vybraných obcí. Obmedzíme sa len na informácie zaujímavé z aspektu skúmanej problematiky.

Veľké a Malé Zalužice (okr. Michalovce) ležia v severnej časti Východoslovenskej nížiny. Od roku 1966 je časť chotára zaplavená vodou Zemplínskej Šíravy. Hlavným zdrojom obživy bolo v minulosti poľnohospodárstvo. Určitým zdrojom zárobku bolo aj tkanie plátna, vyšívanie, pletenie košov z vŕbia a spracovanie dreva či rohoviny. Časť obyvateľov odchádzala za prácou do západnej Európy a zámoria. Do druhej svetovej vojny tu prevládali trojpriestorové hlinené a murované domy s maštaľou pod spoločnou strechou a s letnými kuchyňami vo dvoroch. Na

jednom stavebnom pozemku sa stavali tri až štyri domy, to znamená, že na jednom hospodárskom dvore bývali tri až štyri rodiny. Až po r. 1948 nastáva osamostatnenie jednotlivých rodín. V roku 1951 bolo založené jednotné roľnícke družstvo a začala sa výstavba nových a modernizácia starých domov. Podľa miestnej kroniky už v r. 1959 nebolo vidieť v obci dom s malými oknami. V roku 1961 zavádzajú v domoch ústredné kúrenie. V súčasnosti nie je v obci dostatok pracovných príležitostí, preto podstatná časť obyvateľov pracuje v priemyselných podnikoch v Michalovciach, Sobranciach, v Strážskom a v Košiciach.

Myslava (okr. Košice). Hlavným zamestnaním tunajšieho obyvateľstva bolo poľnohospodárstvo a chov dobytka. Pranie bielizne bolo domácim zárobkom žien, ktoré si donášali šaty na vypranie z Košíc, najmä z vojenských kasární, a čisté, vyžehlené ich nosili späť. Okrem toho dievčatá slúžili v meste. Keďže pôda nebola veľmi vhodná na pestovanie obilia a nebolo jej dostatok, obyvatelia sa museli živiť rôznymi príležitostnými, zväčša nádenníckymi prácami. Pracovali u Bulhara-zeleninára v meste, v tabakových továrňach a chodili na poľnohospodárske práce na Dolniaky. V rokoch 1938—1945 bola obec pripojená k Maďarsku. Za prvej ČSR prevládali v obci trojpriestorové domy so sedlovou a valbovou strechou. JRD bolo založené v r. 1957, v roku 1969 ho prevzali Štátne majetky v Barci. Obec stavebne splynula s Košicami a v roku 1969 bola k nim pričlenená. Dôkazom vzostupu životnej úrovne je novovybudovaná štvrt' obce Myslava-Maša, ktorá pozostáva z viac ako 40 domov a budujú sa ďalšie. Po vojne bolo celkove postavených viac ako 200 nových domov. Domy sa stavajú viacizbové, s vodovodom a ústredným kúrením. Pri sčítaní obyvateľstva v r. 1970 malo ústredné kúrenie 197 domov. Najskôr sa stavali

štvorce, teraz poschodové vily. V súčasnosti nie je v obci veľa pracovných príležitostí, preto väčšina obyvateľov pracuje v Košiciach vo Východoslovenských železniarňach a komunálnych službách.

Prochot (okr. Žiar nad Hronom). Obec leží na východných svahoch pohoria Vtáčnik v doline Prochotského potoka. Má odlesnený horný chotár, čo ovplyvnilo zamestnanie obyvateľov. V minulosti sa zaoberali drevorubačstvom, chovom dobytka a poľnohospodárstvom. Ani za prvej ČSR sa zamestnanie obyvateľov podstatne nezmenilo, najmä veľa mladých ľudí odchádzalo každoročne na poľnohospodárske práce na Dolniaky. Niekoľko rodín sa zaoberalo povozníctvom a murárstvom. V súvislosti s chovom rožného statku stavali na odľahlých pasienkoch poľné maštale „kraviarky“. V chotári sú lazy. Obec je známa domácim pálením liehu. Do roku 1945 prevládali trojpriestorové domy z lomového kameňa, podpivničené, omazané, so šindľovou i slamenu strechou. V roku 1945 bola obec dvakrát vypálená Nemcami. Výstavba obce prebiehala dvojakou formou: štát vo forme jednotnej obnovy obce staval typizované rodinné domy s hospodárskymi budovami a tiež sami občania stavali svojpomocne bez typových projektov. Tak už v roku 1949 bolo v Prochoti vybudovaných 215 domov, z toho 150 postavených svojpomocne a 65 v rámci jednotnej stavebnej obnovy. V tomto roku bola obec aj elektrifikovaná. Dnešná výstavba obce pôsobí chaoticky, najmä pri rekonštrukcii a prístavbách k domom, ktoré boli postavené po vojne. Od roku 1960 tu stavajú štvorce s manzardou a posledných desať rokov sú tu v móde poschodové domy („štokovec“) s lodžiami a ústredným kúrením. JRD bolo založené v roku 1949, ale v roku 1953 zaniklo. Znovu bolo založené až v r. 1972 a pripojené k Hornej Ždani. V súčasnosti obyvatelia pracujú ako lesní robotníci, väčšia časť pracuje v priemysle v Žiari

nad Hronom, v Hliníku a Vyhniach. Len nepatrná časť pracuje na JRD.

L á b (okr. Bratislava-vidiek). Hlavným zdrojom obživy tu bolo poľnohospodárstvo a zeleninárstvo. Od 19. storočia boli v obci rozvinuté aj remeslá (rezbárstvo, výšivkárstvo) a do roku 1948 pracovalo tu niekoľko stolárov. Obec mala tehelnú a pílu. Po roku 1918 sa mnohí obyvatelia vysťahovali do cudziny alebo odchádzali na sezónne práce do Rakúska. Prostredníctvom obchodu so zeleninou mali živý styk s kultúrnymi centrami — Bratislavou a Viedňou. Najrozšírenejším typom domu v 19. a v prvej polovici 20. storočia v Lábe bol trojdielny hlinený dom s úzkym dvorom. Po prvej svetovej vojne bohatšie vrstvy roľníkov a remeselníkov stavali domy so sedlovou strechou so stĺpovým podstreším pozdĺž obytného i hospodárskeho traktu. V priebehu 19. storočia tu používali maľovaný nábytok. V roku 1950 bolo založené JRD, ktoré v svojich začiatkoch zápasilo s ťažkosťami. Zlé zárobky odradili najmä mladých ľudí od práce na družstve a zamestnávali sa v priemysle. Po stabilizovaní pomerov na JRD sa vracali späť a stavali si moderné domy s ústredným kúrením podľa schválených projektov. V chotári obce sa ťaží zemný plyn, čo v súčasnosti ovplyvňuje zamestnaneckú štruktúru obyvateľov i kultúru bývania. Časť obyvateľov pracuje v sfére služieb a v naftárskom priemysle v Malackách a v Bratislave.

Zo stručných charakteristík skúmaných obcí vyplýva, že majú niektoré spoločné formálne znaky. Všetky štyri obce mali pred rokom 1945 poľnohospodársky charakter. Z každej obce odchádzali obyvatelia za prácou aj mimo nášho územia, čo im dávalo možnosť poznať inú kultúru. Majú takmer rovnakú vzdialenosť od železnice a od hospodársko-kultúrneho centra.

Okrem geografickej polohy sa diferencie prejavujú vo veľkosti obcí, v so-

ciálnom zložení obyvateľov a čiastočne v spôsobe hospodárenia i zamestnania obyvateľov.

Ani v jednej obci nie je v súčasnom období hlavným zdrojom obživy práca na JRD. Okrem Lábu ťažko bolo vôbec nájsť domácnosť, kde by mladí členovia pracovali v miestnom JRD.

Z hľadiska kultúry bývania je pre skúmané obce od roku 1945 charakteristický zastaralý bytový fond s ojedinelými výnimkami, ktoré sú dôsledkom triednej diferenciacie miestneho obyvateľstva (domy amerikanov, bohatých gazdov, remeselníkov).

Intenzívnu bytovú výstavbu rodinných domov, ktorou sa skúmané obce vyznačujú, podmieňuje viacero faktorov. Už po roku 1948 revolučné premeny našej spoločnosti ovplyvnili myslenie ľudí na dedine v tom zmysle, že základný životný záujem roľníka sa presunul z vlastníctva pôdy na otázku bývania. V dôsledku kolektivizácie a industrializácie mení sa profesionálna štruktúra vidieckeho obyvateľstva, rastie počet pracovných príležitostí a tým i výška príjmov rodiny a tak sa utvára základňa na uspokojovanie zvyšujúcich sa nárokov v súvislosti s bývaním.³

Súčasný celkový trend vývoja v bývaní je vo všetkých skúmaných lokalitách rovnaký, preto pri rozbere získaného materiálu budeme postupovať jednotne, s poukazom na prípadné lokálne špecifiká.

Zariadenie interiéru a výzdoba

Bývanie na dedine sa dnes chápe ako základný medzník pri určovaní pozície človeka v spoločnosti. Obyvatelia sa posudzujú podľa toho, ako bývajú. Tejto mienke sa podriada aj zariadenie interiéru.

Podstatnú časť skladby interiéru tvorí nábytok, preto pri sledovaní súčasného zariadenia nás zaujíma otázka druhov nábytku, spôsob jeho nadobúdania, výber a názor na starý a nový nábytok.

V skúmaných lokalitách má v súčasnej dobe prevahu nábytok továrenský, len v malej miere, a to u staršej generácie, ešte dozívajú niektoré kusy nábytku z medzivojnového a povojnového obdobia vyrobené stolárom. Priemyselne vyrábaný nábytok začal na dedinu prenikať približne od roku 1950. Dovtedy nábytok vyrábali miestni stolári ešte v určitej nadväznosti na tradičné formy interiéru. Zmenou výrobcu nábytku mení a rozširuje sa aj jeho sortiment. Proces prechodu od jedného druhu zariadenia k druhému, kvalitatívne odlišnému, deje sa v skúmaných dedinách postupne v závislosti od spoločensko-ekonomických zmien. Dôsledkom týchto zmien je aj premena názoru na bývanie a vzťahu k interiéru, ku kultúrnym hodnotám vôbec.

Sledovanie procesu premien nás priviedlo k otázke spôsobu nadobúdania nábytku v minulosti a dnes. V minulosti nové kusy nábytku prichádzali do domu vo forme nevestinej výbavy. Tento jav sme skúmali u strednej a najstaršej generácie, ktorá svojou výpoveďou pomohla dokresliť situáciu pred rokom 1945.

Vo všetkých skúmaných lokalitách už od roku 1930 dostávala nevesta do výbavy zásuvkový bielizník (*kasňa* — Zalužice, *kasta* — Myslava, *šuploňa* — Prochof, *šublátka* — Láb) a skriňu so zrkadlom na dverách a zásuvkou naspodku (*šifonier* — Myslava, Zalužice, *kasna* — Láb, Prochof). V Lábe a Zalužiciach ojedinele dostávala aj posteľ. Bol to nábytok robený stolárom prevažne v dedine, v menšej miere sa uvádza nákup nábytku v meste *na pláci* (Myslava). Od jednotlivých kusov nábytkovej výbavy sa postupne prechádza k nábytkovým kompletom. Počas vojnových rokov až do r. 1945 dostávala nevesta v Lábe celú spálňu robenú *na zákašku* u miestneho stolára (dve postele, toaletný stolík, nočné stolíky, malý okrúhly stôl a dve skrine). V Zalužiciach a

v Myslave až po vojne dávali do výbavy *bútor* — spálňu, tiež ešte vyrobenú miestnym stolárom.

Iná bola situácia v Prochoti, kde vyhovený nábytkový inventár bol najprv čiastočne nahradený jednotlivými kusmi nábytku po Nemcoch zo susedných obcí a postupne ešte aj po vojne nábytkom vyrobeným miestnymi stolármi. Tiež to bol spálňový nábytok, ale nie vždy kompletný, skôr jednotlivé kusy.

Príchodom nových druhov nábytku nenastáva ešte zmena celkového rázu interiéru. Záležalo od toho, do akého domu — prostredia prišla nevesta. Z výskumu rodiny je nám známe, že do druhej svetovej vojny bola na Slovensku prevládajúcou formou rozšírená trojgeneračná rodina s rodičmi a ich zosobášenými deťmi. Početné rodiny obývali jednu, v lepšom prípade dve izby a kuchyňu. Dôležité postavenie v rodine mala stále stará gazdiná — svokra, ktorá rozhodovala aj o spôsobe bývania. Uplatňovala svoje názory a estetické normy. Z výpovedí staršej generácie vyplýva, že až keď sa rodinám podarilo osamostatniť, mohli sa zariadiť ako chceli, ako im *dochodilo*.

Približne od roku 1950 vo všetkých skúmaných obciach dostávala nevesta do výbavy rodičmi kúpený priemyselne vyrábaný spálňový nábytok. Výbava vo forme nábytku zostáva až do roku 1960. V tomto a v nasledujúcich rokoch sa postupne prechádza na inú štruktúru výbavy. Nevesty dostávajú peniaze jednak od rodičov, jednak od rodiny a svadobčanov vôbec (pri svadobnom tanci *do vínka*). Z tohto základu doplneného mladomanželskou pôžičkou si kupujú sami taký nábytok, aký sa im páči (*Teraz už nedávajú nábytek. Mladí sa zariadzujú podľa chuci. Velice hrubé stavby robá. Na svadbe dostanú 30 000—40 000 Kčs a po svadbe si kupujú nový, moderný nábytek. Neco si zarobá, zašetrá, do vínka dostanú a stavajú dom. Odtrhnú sa od rodičov, chcú sami bý-*

vať. Keď sú rodičia starí a už im nepomáhajú, potom tých starých nechcú pestovať a starých treba pestovať . . .).

Výber a kúpa nábytku sa v súčasnosti deje bez ohľadu na cenu, ľudia kupujú to čo chcú, čo sa im páči a nie to, čo práve dostať, ako to bolo ešte nedávno. Nábytok, ktorý mladí manželvia dostali alebo kúpili po svadbe a užívali kým bývali v rodičovskom dome, zanechávajú pri sťahovaní do nového domu alebo do bytovky rodičom a kupujú si nový. Platí zásada: do nového domu nový nábytok.

Pri zariaďovaní nových domov sú nároční. Kupujú si najnovšie typy nábytku, najmä obývačkové komplety, kuchynské linky a spálne. Na rozdiel od nedávnej minulosti, keď ich rodičia od založenia domácnosti takmer vôbec nemerili nábytok, teraz mladí aj dvakrát pomerne v krátkom čase menia a doplňujú zariadenie. Zatiaľ je tento jav v súlade s nárokmi na lepšie bývanie. Vznik nových priestorov, ako napr. hala, detská izba v novopostavených domoch vyžaduje ich zariadenie. Keďže sú to priestory, ktoré budú obývané deťmi a hala celou rodinou každodenne, ale aj z dôvodov finančného vyčerpania pri stavbe domu, zariaďujú sa tieto priestory nábytkom zo staršej obývačky prikúpením lôžok, zvyčajne váľand. Potom do priestoru obývacej izby kupujú nový, módnny typ zariadenia. Takto zariadená izba predstavuje pre nich veľkú hodnotu a taký je aj ich vzťah k nej. Čím je izba zariadená starostlivejšie a prepychovejšie, tým menej je užívaná. Je to v podstate salón, izba na reprezentáciu a na východnom Slovensku (Zalužice, Myslava) sa pre ňu ujíma názov „jedáleň“.

Pri zariaďovaní interiéru sa obyvatelia skúmaných obcí orientujú na vzory v zariadení bytov mestských, všeobecne považovaných za najkrajšie. Svoj názor si sformovali pod vplyvom televízie, časopisov, katalógov, výstav a častým

stykom s mestom, či už formou návštev príbuzných a známych alebo dochádzkou do práce, na nákupy a pod. O voľbe toho-ktorého nábytku rozhodujú nielen uvedené okolnosti, ale aj to, či už taký niekto v obci má. Zariadenie sa stáva otázkou prestíže a ide tu o akceptovanie estetickkej normy svojej lokálnej sociálnej skupiny. Teda vedľa vedome uznávaných vzorov rozhodujú aj isté nevedomé normy, ktoré spôsobujú, že ešte aj najbohatší dedinský interiér obsahuje odlišnosti od mestského. Prejavuje sa to najmä vo výbere výzdoby a bytových doplnkov. V dedinskom interiéru ešte stále pretrvávajú, najmä u staršej a strednej generácie, taký štýl výzdoby ako sú umelé kvety vo váze, obrazy svätých rôzneho druhu (vyšívané, maľované, farbotlače, reprodukcie a plyšové obrazy, zavesené vysoko, takmer pod povalou ako v tradičnom interiéru), sádrové, porcelánové sošky zvierat, nástenky s jeleňom, nefunkčné svietidlá vyrezávané z preglejky, ale aj vlastnoručne vyšívané dečky, vankúše, obrazy a prikrývky na fotele. Okrem toho sú tu ešte upomienkové predmety rôzneho druhu, kúpené v štátnom obchode, ale i v jarmočných stánkoch, od súkromníkov a pod.

Všetky tieto veci však nevidia v televízii, nepropagujú sa na výstavách nábytku či v časopisoch, ale môžu ich vidieť u svojich príbuzných v meste alebo doma na dedine. Prírodná konkurencia pre autoritu mesta je hierarchia hodnôt utvorená dedinskou tradíciou. Pri výzdobe priestorov bytu sa ľudia prejavujú aj vlastným vkusom, prihliadajú na vzory zámožných a vážených susedov či príbuzných a pamätajú si pritom zariadenie svojich rodičovských domov.

V skúmaných obciach sa predmety s estetickou funkciou, bez ohľadu na to, či je táto funkcia dominujúca alebo druhoradá, nachádzajú v každom dome nezávisle od stupňa zámožnosti jeho

obyvateľov. Sú medzi nimi predmety viac či menej trvalé, lacné i drahé, vkusné i nevkusné, vyhotovené vlastnoručne alebo kupované. Vždy je tu viditeľný výber spomedzi vecí, aké možno kúpiť v obchode, spomedzi vzorov, podľa ktorých si ich robí človek sám. O výbere rozhoduje individuálny vkus, ktorý sa u každého formuje pod vplyvom prostredia, výchovy, učenia a v detstve prevzatých návykov. Vedľa týchto podvedomých motivácií existuje vedomé preferovanie a prijímanie estetických vzorov tej sociálnej skupiny, do ktorej človek chce patriť a s ktorou sa chce stotožniť.

V otázke využívania obytných priestorov podľa ich funkčného zadelenia potvrdil výskum známou skutočnosť: rodinný život sa ešte často sústreďuje v kuchyni, spálňa sa používa na spanie, obývacia izba zasa len na reprezentáciu. Tento stav pretrváva najmä v zimných mesiacoch, keď sa dá ušetriť na vykurovaní rodinných domov. Ďalším dôvodom je nákladnejšia údržba, nedostatok času na každodenné upratovanie, úsilie šetriť prepychové koberce, nábytok a pod. Tento jav však nemá všeobecnú platnosť, je na ústupe a má v súčasnej dobe zastúpenie len u staršej generácie. Stredná generácia v moderných nových domoch, s vyriešeným vykurovaním, obývaných mladým manželským párom s deťmi, využíva kuchyňu len na varenie a každodenné stolovanie. Rodinný život sa sústreďuje v hale alebo v obývacej izbe, kde je aj televízor. Rodičia majú svoju spálňu a deti tiež svoju izbu, kde sa aj učia. Dôležitú úlohu pri využívaní priestorov domu zohráva spôsob vykurovania, typ domu, generačné zloženie, zamestnanie a vzdelanie obyvateľov domu.

Z národopisného hľadiska bolo zaujímavé sledovať v porovnaní s minulosťou využívanie priestorov domu pri slávnostných príležitostiach, ako sú rodinné oslavy (meniny, narodeniny), výročné

sviatky (Vianoce, Veľká noc a pod.), svadba, krst, kar, hody, zabíjačková večera. Všetky tieto príležitosti okrem svadby a karu sa v súčasnom období odbavujú doma, a zas v závislosti od generačného a zamestnaneckého zatriedenia obyvateľov domu sa pritom využíva kuchyňa alebo obývacia izba.

U staršej generácie v roľníckych domácnostiach sa stoluje v kuchyni aj pri slávnostných príležitostiach. Tu zvyčajne existujú dve kuchyne: jedna je určená „pre špinavú robotu“ — na varenie pre hydinu, prasa a pod., druhá je čistá a viacmenej účelne zariadená starším izbovo-kuchynským nábytkom. Využívanie obývacej izby na pohostenie často znemožňuje aj dispozičné riešenie domu. Staršia generácia väčšinou býva v domoch, ktoré sa prerábali alebo pristavovali nové priestory po druhej svetovej vojne. V týchto domoch sa nie vždy prihliadalo na účelné rozloženie miestností a tak sa stáva, že komunikácia medzi kuchyňou a izbou je komplikovaná, musí sa napr. prechádzať cez spálňu, chodbu alebo iné priestory.

V novopostavených domoch (posledných 10 rokov), najmä v tých, ktoré sú stavané podľa schváleného projektu (výber z katalógu) sa myslí už aj na správnu komunikáciu v dome, čo potom uľahčuje využívanie jednotlivých priestorov podľa ich funkcie. V týchto domoch je obývacia izba umiestnená pri kuchyni na prízemí a spálne sú hore na poschodí. Obývacia izba sa potom využíva nielen pri výnimočných, slávnostných príležitostiach, ale aj pri návštevách z mesta (napr. kolegovia z pracoviska a pod.). Susedské návštevy v priebehu dňa sa ešte stále prijímajú v kuchyni, tak ako v minulosti.

Z osláv v byte sa vyčlenila svadba a kar. Obe tieto príležitosti spojené s hostinou sa v minulosti konali doma. Približne od rokov 1950—1960 sa odbaňuje svadba a kar v miestnom kultúrnom dome, v reštaurácii v meste alebo

na podnikovej chate. Vo všetkých skúmaných obciach sa tento nový zvyk javí jednotne. Zdôvodňujú ho tým, že teraz sa na svadbu pozýva viac hostí ako v minulosti, ich počet sa pohybuje od 100 do 200 ľudí, čo je iste závažný moment vzhľadom na priestorové a nábytkové možnosti. No ani v prípade menšieho počtu hostí nie sú dnes ľudia ochotní konať svadbu či kar doma. Na jednej strane je to akousi módnou záležitosťou a spoločenskou normou, na druhej strane hostina v dome znamená pre nich aj ničenie hodnôt, ktoré vidia vo svojom draho zariadenom interieri. Určitú výnimku tvorí obec Malé a Veľké Zalužice, kde sa svadobná hostina robí dvojakým spôsobom: tradične i netradične. Netradičná je v reštaurácii a tradičná doma vo dvore *pod stanom*. Informátori uvádzajú, že je *jedna pre mladých v reštaurácii v meste a druhá pre starších o týždeň neskôr doma*. Takéto riešenie svadobnej hostiny zdôvodňujú jednak finančným faktorom (*V reštaurácii chcú na osobu 150 Kčs, to je veľa, keď na svadbu voláme dvesto ľudí*) a jednak, čo je podľa nás podstatný a hlavný dôvod, že starší dedinskí ľudia si tam nemôžu zaspievať, zabaviť sa po svojom (*Tam si šebe nemôžem ani zaspívať po našom...*). V podstate tu ide o udržiavanie tradície staršou generáciou. „Zdá sa, že kontinuita tradičných kultúrnych prejavov má svoje organické miesto, ktoré zodpovedá potrebám a záujmom lokálneho spoločenstva.“⁴

Podobne sa javí aj výskyt ďalšieho zvyku — pohostenia rodiny po pohrebe, nazývaného *komašňa*, v Zalužiciach. Pri tejto príležitosti sa požičiavajú stoly a stoličky od susedov i z krčmy a izbu upraví tak, aby domáci mohli prijať a pohostiť viac hostí, hoci na rozdiel od minulosti dnes je ich počet obmedzený na blízku rodinu (*Teraz už netreba toľko ľudí volať, lebo truhla sa nenosi, ale príde pohrebné auto, len rodina sa volá*).⁵

V tejto súvislosti je tiež zaujímavé

dodržiavanie zvyku, ktorým začína pohostenie — umývanie rúk. *Na dvore je porichtovaný lavór s vodou a ako prichádzajú ľudia z cintorína, každý si musí umyť ruky*. Budúcnosť ukáže, či uvedené zvyky odchodom staršej generácie postupne zaniknú alebo sa v modifikovanej forme budú udržiavať naďalej.

Do nášho výskumu sme zaradili aj otázky, ktoré v menšej či väčšej miere súvisia s postojom a názorom na súčasné bývanie v širšom slova zmysle. Jednou z nich bola aj otázka, či uprednostňujú bývanie vo vlastnom dome na dedine alebo v štátnej či družstevnej bytovke v meste.

Vo všetkých skúmaných obciach u troch generácií, staršej, strednej a mladej bez ohľadu na zamestnanie a miesto zamestnania, uprednostňujú bývanie vo vlastnom dome na dedine. Starší ľudia zdôvodňujú takýto postoj tým, že sú navyknutí na terajší spôsob bývania, že bývanie na dedine je zdravšie, radi pracujú okolo domu. Uvádzame niekoľko autentických výpovedí:

Tu sme naučení, zrodení, tu aj zomrieme (Prochoť); *Ja som už stará, ťažko by som si inde zvykla* (Prochoť); *V meste je ako v žalári, nik ma tam nepozná, tu idem do kostola, stretnem sa s ľuďmi a lepšie sa tu cítim...* (V. Zalužice); *Tu vzduch dobrý, pre mňa to tu lepší ako v meste* (V. Zalužice); *Nešiel by som do mesta, čo by som tam robiv, tam len do krčmy chodiť a tu po záhrade prejdem, porobím a som na dobrom vzduchu* (M. Zalužice); *Zásadne na dedine. Som veľký záhradkár, pestujem víno, zarobil som na tom 25 000 Kčs* (V. Zalužice); *Volajú ma deti bývať do bloku ale nechcem ísť, tu je lepší, idem do záhrady, poznám ľudí, posedíme si, porozprávame. Je tu dobre, ale volakedy bol veselší život, teraz sa neni ani čo kukac. Mladí chodili po valale, spievali po večeroch a v nedeľu poobede, aj z roboty še išlo spivajúc, veselost bola...* (Myslava).

Stredná a mladšia generácia uprednostňuje bývanie na dedine z iných dôvodov, najmä pre lepšie možnosti zásobovať sa z vlastných zdrojov a možnosti výhodne postaviť nový dom. *Prv ako mladší, kým sme si nepostavili tento dom, by sme aj išli do bytovky, ale teraz už nie. Je tu záhrada, dopestujeme si zeleninu, hydinu, zajace, aj muž sa tu cíti dobre. Keď má človek svoje, to je lepšie . . .* (Prochot); *Lepší je bývať vo vlastnom dome na dedine, lebo tam v meste je zviazaň človek, ani slovo povedať hlasnejšie, aby susedia nepočuli, deti musia byť ticho. Tu máme hospodárstvo, veľkú záhradu, chováme hydinu, zajace, prasa, máme lacnejšiu stravu* (V. Zalužice); *Bývali sme v bytovke v Michalovciach, ale sme prišli sem a kúpili dom. V meste je menej roboty, viac voľna. Tu je záhrada, treba robiť. Chcela by som bývať v lete na valale a v zime v meste v bytovke.* (M. Zalužice); *Uprednostňujem bývanie na dedine a vo vlastnom. Dom sme si tu v dedine výhodne zbudovali na manželovom funduši* (Zalužice).

Dôvody takýchto postojov k prostrediu bývania majú silné psychologické pozadie. Pramena nielen z návykov, ale aj z dobových ekonomických podmienok. Zo spoločenských faktorov sú tu dôležité interpersonálne vzťahy, najmä pevnejšie rodinné a susedské väzby. O príklone k vidieckemu prostrediu často rozhodujú aj rozdiely medzi životným štýlom na dedine a v meste.⁶

V súvislosti s bývaním nás zaujímala aj otázka, čomu sa dnes dáva na dedine prednosť, aká je hierarchia hodnôt. Vo všetkých skúmaných lokalitách prevláda hodnotová orientácia mať vlastný dom, moderne a draho zariadený. *Na prvom mieste je rodinný, moderný a moderne zariadený dom, až potom auto* (Zalužice). *Zájazd, dovolenka v zahraničí sa odsudzuje — ide prelumpovať peňazi, majetok; Je to leňoch* (Zalužice, Myslava).

V otázke výstavby nových domov a prestavby, modernizácie starších domov dominuje generačný faktor. Nové domy stavajú mladí ľudia, zamestnaní zväčša v meste, za finančnej pomoci rodičov a pôžičky (štátnej i podnikovej nenávratnej pôžičky). *Funduše dostanú zadarmo alebo za málo peňazí.* Staršie domy sa modernizujú (pristavba, zavádzanie kúpeľne, kanalizácie, ústredné kúrenie) len vtedy, keď v nich zostalo bývať aspoň jedno z detí. Prax je taká, že deti po svadbe zostanú bývať istý čas u rodičov (teraz 2—3 roky, predtým 5—6 rokov), pričom dochádzajú do zamestnania mimo obce, zväčša do mesta (*tam sa dá dobre zarobiť . . .*), aby si ušetrili a postavili dom v rodnej obci, nie tam kde pracujú. V poslednom období je vo všetkých skúmaných obciach bežný jav, že aj väčšina tých, čo išli bývať do „bytovky“ sa vracia späť na dedinu a stavia si dom (*Od nás je málo ľudí v bytovke v meste, aj keď idú, po čase sa vrátia sem a zbudujú sa*). Robia to aj za cenu toho, že musia niekedy nechať svoje dobré zamestnanie v meste a začať pracovať na jednotnom roľníckom družstve, aby dostali stavebné povolenie. Taká je napr. situácia v Prochoti. V tomto jave, okrem výhod, ktoré tu nesporne sú (lacný alebo zdedený pozemok, susedská výpomoc, návyk bývať na dedine, lepšie a lacnejšie možnosti zásobovať sa z vlastných zdrojov), a ktorými argumentujú pri zdôvodnení výstavby domu na dedine, je badateľný vplyv tradície — mať niečo, vlastný majetok, mať istotu. Je to v podstate presun základného životného záujmu roľníka z vlastníctva pôdy na otázku bývania.

Z hľadiska prognózy bývania zaujímavé sú výpovede zatiaľ ešte nepatrnej časti obyvateľov skúmaných obcí, najmä žien, že pôvodne chceli bývať vo vlastnom dome a na dedine, ale teraz to ľutujú. *Teraz by som radšej išla do mesta, do bytovky, tam sa ľahšie udržuje čis-*

tota, tam je iný život. Tu neni ani kino ani spoločenský život (Zalužice). Sťažujú si na finančnú vyčerpanosť a zadlženosť pri výstavbe domu, ktorá im bude ešte niekoľko rokov obmedzovať dovolenku, zájazdy do cudziny a pod. (Ja by som radšej išla do bytovky na sídlisko, ale muž chcel tu bývať vo vlastnom. Na dlhé roky máme po dovolenke. Dosiť sa mi dom ľúbil, ale teraz lutujem, že je taký veľký, mám s tým veľa roboty...). V týchto názoroch vidieť náznaky zmeny v postavení hodnôt z materiálnej na duchovnú stránku života, ktorá azda po zabezpečení dobrého a kultúrneho bývania nadobudne v budúcnosti prevahu. Sledovanie tohto javu v určitých časových etapách bude úlohou ako etnografov tak aj sociológov.

Estetický názor a vzťah obyvateľov skúmaných dedín k zariadeniu a výzdobe interiéru

Do výskumu estetického vzťahu obyvateľov sme zahrnuli predovšetkým nábytok, o ktorom sme predpokladali, že je v súčasnej dobe pre obyvateľa dediny dôležitý, a to ako z hľadiska spoločenského tak i individuálneho. Krátkodobým výskumom sme nemali možnosť v tomto smere ísť do hĺbky problematiky, a preto tu predkladáme len predbežné výsledky, ktoré mienime rozpracovať v ďalšej práci.

S názorom, že nový, súčasný nábytok je krajší ako bol starý, sa stotožňuje mladá, stredná i staršia generácia. U staršej generácie prevláda v hodnotení nábytku jeho úžitková funkcia a kvalita. *Starý nábytok bol dobrý a mocný; Nový to sú samé ládičky, musia to furt opravovať; Vysokie postele boli lepšie ako terajšie nízke...; Staré je lepšie, nové sa rozpadá; Nový nábytok je krajší, starý bol zhnitý, len na chatu dobrý, tam je to pekne mať starý nábytok...*

Mladá a stredná generácia posudzuje v svojich výpovediach aj estetický

vzťah nábytku — farebnosť, tvar, povrchovú úpravu, pričom sa vyjadruje k určitým typom nábytku, preferujúc v súčasnej dobe biely nábytok, viac zasklenených plôch a pod.

Pokúsili sme sa skúmať aj vzťah k miestnemu tradičnému nábytku. Hoci pamäť najstaršej generácie siaha k starším vývojovým formám nábytku (videli ich v mladosti u svojich rodičov a starých rodičov), predsa nevedeli ináč sformovať svoj názor ako: *to bolo takuo staruo, psota to bola voľakedy (Myslava). Načo by to komu bolo takie starie rárohy...* (Prochof). V Lábe, kde v 19. storočí užívali aj maľovaný nábytok je vo výpovedi aj náznak na estetický vzťah: *Pjekné to byuo, také kvitka maľované, ale to byuo dávno.*

Mladá generácia je v svojom názore dezorientovaná, pretože nepozná miestnu nábytkovú tradíciu ani z počutia ani z videnia. Odráža sa to na ich predstavách pri zariaďovaní tzv. slovenskej izby. Na otázku či si robia alebo budú zariaďovať slovenskú izbu, sme zaznamenali niekoľko výpovedí v tom zmysle, že si chcú časom zbudovať také niečo v novom dome a už aj majú pozbierané „starožitnosti“ to znamená: kolovrat, mosadzný mažiar, žehličku, keramiku *len nábytok musíme kúpiť taký vyrezávaný, čo dostať teraz v obchode...*

V niektorých odpovediach sa črtajú aj iné predstavy a názory. Meniaci sa vzťah k miestnej tradičnej hmotnej kultúre sa objavuje u celkom mladej generácie s vyšším vzdelaním. Napr. v Myslave nám stará matka, ktorej sme sa pýtali na starý tradičný nábytok, rozprávala, že to sa páči jej vnučke, ktorá študuje veterinárstvo v Košiciach. S podobným záujmom sme sa stretli v Zalužiciach u gymnazistu a v Prochoti u osvetového pracovníka a automechanika. Zatiaľ sú to len ojedinelé javy, ale sú predzvesťou nového estetického názoru rodiaceho sa pod vplyvom školskej a osvetovej výchovy.

Do tejto časti práce sme zaradili aj vyhodnotenie anketovej otázky: V čom vidíte rozdiel súčasného zariadenia bytu na dedine od mestského? V odpovediach prevláda názor, že v meste sa ľahšie udržuje čistota, ľahšie sa tam žije a skôr sa získajú veci potrebné na zariadenie bytu. Konkrétne v zariadení interiéru mladí ľudia nevidia nijaký rozdiel. Staršia generácia vyjadruje obdiv k mestu ale vysoko hodnotí aj miestnu úroveň bývania. *V meste je prepych, ale zato už aj tu na valale majú parádne (Myslava). Dneska majú ľudze rozkoš, čo im je dneska žiť, komu še chce robiť tak má...; Všicki tu mladí majú zariadené ako grófove... (Myslava).*

Predbežným výskumom sme sa snažili zistiť aj názor na výzdobu obývacej izby.

Estetické kritériá pri hodnotení výzdoby izby sú odlišné podľa generácií. Obývacia izba je pre najstarších informátorov spätá s predstavou reprezentácie, a preto v izbe majú byť sústredené veci najdrahšie a najnovšie (súčasná, prevládajúca norma), tie sú pre nich najkrajšie. Oceňujú len reálne hodnoty, bez ohľadu na to či pôsobia aj esteticky.

Reakcie mladej, čiastočne i strednej generácie na krásu interiéru sú iného druhu. Posudzujú jednotlivé výzdobné prvky nielen z hľadiska materiálneho, ale aj estetického v duchu novej estetiky. Pre mladých je pekná izba vtedy keď je zariadená novým moderným nábytkom (podľa ich vkusu), keď sú v nej plyšové alebo kovralové koberce farebne zladené s pohľadmi nábytku, prikrývkou na stole a závesmi na okne. Dominujú biele dederonové záclony s čípkovým vzorom. V izbe musí byť obraz, ale už nie svätý a nie fotografie v ráme. Vo vitríne má byť porcelánový servis a sklo. Najkrajší je krištáľový luster. K predstave pekného interiéru patria aj kvety, zeleň pestovaná v kvetináčoch a umiestnená na kvetinových

stolíkoch alebo na to zhotovených rôznych konštrukciách. O tom, či je celkový vzhľad izby pekný, rozhoduje aj maľba stien. Názor na líčenie izby podlieha móde. V súčasnej dobe je v obľube veľký biely či strieborný tapetový vzor na tmavom podklade (prevláda farba modrá, zelená a fialová).

U strednej generácie sa pri hodnotení výzdoby interiéru izby prejavujú viac prvky staršej ako novej estetiky.

Zo skúmanej problematiky zatiaľ nemôžeme robiť širšie uzávery, pretože vyžaduje dlhší a tematicky širší štacionárny výskum. Predbežne môžeme konštatovať, že v postojoch mladej generácie badať citeľnú snahu o „moderný“ názor, ktorý, zdá sa, je niekedy viac prebraný, chcený, ako skutočne zažitý.⁷

Záver

V predchádzajúcich častiach príspevku sme sa pokúšali načrtnúť problematiku hodnotových orientácií vidieckeho obyvateľstva vo vzťahu k tvorbe interiéru. Pri sledovaní súčasného zariadenia interiéru sa ukázalo, že obyvatelia skúmaných obcí sa orientujú na zariadenie bytov mestských. Prevalu má nábytok vyrobený továrensky a len u najstaršej generácie dožívajú stolárom vyrobené kusy nábytku z medzivojnového obdobia.

Zaniká zvyk dávať neveste do výbavy nábytok a nahrádza ho nový spôsob nadobúdania nábytku formou peňažných darov od rodičov, svadobčanov a mladomanželskej pôžičky. Dôsledok toho je, že výber a kúpa nábytku sa deje v súčasnej dobe bez ohľadu na cenu, podľa vkusu mladých, a nie podľa rodičov, ako to bolo v minulosti pri nábytkovej výbave. Mladí ľudia kupujú to čo chcú, čo sa im páči a nie to čo práve dostať, ako to bolo ešte nedávno. Zariadenie bytu sa stalo vecou prestíže a je hlavným faktorom pri určovaní pozície človeka v dedinskej spoločnosti.

Vo výzdobe interiéru sa odrážajú tie prvky, ktoré umožňujú diferencovať súčasný dedinský interiérom od mestského. Prejavuje sa to najmä vo výbere výzdoby a bytových doplnkov. Výber ovplyvňujú jednak vedome uznávané vzory (mesto) a jednak neuvedomelé normy, individuálny vkus jedinca, ktorý sa u každého formuje pod vplyvom prostredia, výchovy, učenia a návykov prevzatých v detstve.

Dôkazom zmien hodnotových orientácií je aj súčasné využívanie miestnosti domu podľa ich funkčného zadelenia.

Kým u staršej generácie pretrváva ešte tradičný zvyk sústreďovať rodinný život do kuchyne, stredná a mladá generácia, pokiaľ má vyriešené vykurovanie (ústredné kúrenie), žije ináč. Obýva jednotlivé priestory domu podľa ich funkcie každodenne i pri slávnostných príležitostiach. Dôležitú úlohu pri využívaní priestorov domu zohráva typ domu, spôsob vykurovania, generačné zloženie rodiny a zamestnanie.

Zaujímavé výsledky v rámci hodnotových orientácií sme získali pri skúmaní postojov a názorov na súčasné bývanie v širšom slova zmysle. Všeobecne sa uprednostňuje bývanie na dedine vo vlastnom dome bez ohľadu na miesto zamestnania. V hierarchii hodnôt je na prvom mieste vlastníctvo domu, moderne a draho zariadeného, pred autom, dovolenkou v zahraničí a pod. Dôvody uvedených postojov pramenia nielen z ná-

vykov a tradícií, ale aj zo súčasných ekonomických podmienok.

Pri sledovaní estetického názoru a vzťahu obyvateľov skúmaných dedín k zariadeniu a výzdobe interiéru sme dospeli k názoru, že individuálne odpovede sa líšia a stotožňujú podľa toho, ktoré hodnotové kategórie sú z hľadiska jednotlivcov považované za podstatnejšie. U staršej generácie prevláda v hodnotení úžitková a reprezentačná funkcia nábytku a výzdoby. Mladá generácia má tendenciu „modernizovať“ svoj estetický názor na nábytok i výzdobu interiéru a jej predstavy o peknom bývaní sa už dnes málo líšia od objektívne platných kritérií. Tieto otázky si vyžadujú dlhší a hlbší štacionárny výskum, preto sme ich len čiastočne brali do úvahy.

Vzhľadom na to, že výskum hodnotových orientácií bude v nasledujúcich rokoch pokračovať v ďalších vytypovaných dedinách, nemôžeme robiť už teraz z predkladaného materiálu širšie uzávery.

Okrem toho sme si doterajším výskumom ešte len overovali kombináciu rozličných výskumných metód (tematický terénny výskum, anketa — jej výstižnosť vzhľadom na skúmanú problematiku). Zatiaľ doteraz zozbieraný materiál bude slúžiť nielen pre poznanie dneška, ale aj ako porovnávací materiál pre nasledujúce výskumy.

POZNÁMKY

- 1 Pozri napr. PRANDA, A.: Hodnotové orientácie vidieckeho obyvateľstva na Slovensku v súčasnosti a faktory formovania progresívnych lokálnych a regionálnych tradícií. *Slov. Národop.*, 30, 1982, s. 407. LEŠČÁK, M.: Včleňovanie pokrokových tradícií ľudovej kultúry do systému socialistickej kultúry a do života pracujúcich. *Slov. Národop.*, 30, 1982, s. 11.
- 2 FALŤAN, L.: Vígľaš. Sociologická analýza

za spoločensko-kultúrneho potenciálu obce. In: *Národop. Inf.* 2/1983, s. 135.

- 3 Na tieto faktory s platnosťou pre celé územie Slovenska poukazuje ZEMKO, J. — ZEMKOVÁ, A.: Kultúra bývania na Slovensku. Martin 1981, s. 93.
- 4 LEŠČÁK, M.: Organizačný štatút a súčasné podoby fašiangov v Sebechleboch. *Slov. Národop.*, 27, 1979, s. 297.
- 5 Aj pri iných príležitostiach ako sú hody,

krstiny, zabižackové večere sa v súčasnej dobe v skúmaných dedinách pozývajú len najbližší príbuzní.

6 ZEMKO, J.: c. d., s. 175.

7 Takúto tendenciu v názoroch mladých ľudí

možno pozorovať aj pri iných hodnoteniach, pozri napr. DANGLOVÁ, O.: Estetický vzťah dedinského obyvateľstva k prírode. Slov. Národop., 30, 1982, s. 338.

СОВРЕМЕННЫЕ ЦЕННОСТНЫЕ ОРИЕНТАЦИИ ДЕРЕВЕНСКОГО НАСЕЛЕНИЯ ПО ОТНОШЕНИЮ К СОЗДАНИЮ ИНТЕРЬЕРА

Резюме

В данной статье речь идет о ценностных ориентациях при обстановке интерьера исследованных четырех населенных пунктов (Прохот, Вельке Залужнице, Лаб и Мыслава). Автор подчеркивает, что при обстановке квартир в деревне в современности ориентиром являются прежде всего городские образцы с преобладанием промышленным способом изготовленной мебели. Вместо мебели невеста получает от родителей и свадебных гостей в виде подарка деньги, а они вместе с суммой для молодоженов составляют финансовую основу для покупки мебели, которая соответствует вкусу молодых, а не вкусу родителей как это было в прошлом. Обстановка квартиры становится делом престижа и является главным фактором при определении позиции члена деревенской общины.

При украшении интерьера находят свое место и элементы, которые позволяют различать современный деревенский интерьер от городского. Проявляется это главным образом в выборе украшений и видов мебели. На выбор оказывают влияние как сознательно признаваемые образцы (город), так и неосознанные нормы, индивидуальный вкус индивидуума, который у каждого формируется под воздействием среды, воспитания, обучения и привычек с детства.

Доказательством изменения ценностных ориентаций является и современное использование комнат в доме согласно их функциональному разделению, в то время как старое поколение сохраняет еще традиционную привычку сосредотачивать семейную жизнь на кухне, среднее и молодое поколение, если решен вопрос с централь-

ным отоплением, живет иначе. Обживает отдельные комнаты дома согласно их будничной и праздничной функции. Важную роль при использовании комнат в доме играет тип дома, способ отопления, возрастной состав семьи и место работы. Интересные результаты, что касается ценностных ориентаций, автор получил при изучении позиций и взглядов на бытовые условия жизни вообще. В большинстве своем первенство, не зависимо от места работы человека, если он живет в деревне, получает жизнь в собственном доме. В иерархии ценностей собственный дом с дорогой и современной обстановкой стоит на первом месте перед машиной, отпуском за границей и т. п. Обоснования приведенных позиций вытекают не только из привычек и традиций, но и из современных экономических условий.

При исследовании эстетических взглядов населения исследуемых деревень на обстановку и украшение интерьера автор подчеркивает, что индивидуальные ответы едины или различны в зависимости от того, какие оценочные категории с точки зрения индивидуума принимаются за существенные. У старшего поколения при оценке мебели преобладает подход к ней с точки зрения ее полезности и внешнего вида. Молодое поколение стремится „модернизировать“ свои эстетические взгляды на мебель и украшение интерьера и ее представления о красивых бытовых условиях сегодня мало чем отличаются от объективно существующих критериев. Данная проблематика требует более длительного и глубокого стационарного исследования.

DIE DERZEITIGEN WERTEORIENTATIONEN DER LANDBEVÖLKERUNG IN BEZUG ZUR GESTALTUNG DES INTERIEURS

Zusammenfassung

Im Beitrag über die Werteorientierung der Einwohner in den untersuchten vier Gemeinden (Prochov, Velké Zalužice, Láb und Myslava) über die Einrichtung des Interieurs konstatiert die Autorin, daß sich die Landbevölkerung beim Einrichten ihrer Wohnungen vornehmlich nach städtischen Vorbildern richtet, in denen fabrikmäßig hergestellte Möbel überwiegen. Anstelle der Möbel erhält heute die Braut von ihren Eltern und von den Hochzeitsgästen Geldgeschenke, die im Verein mit dem staatlichen Darlehen für Jungvermählte die finanzielle Grundlage zum Ankauf von Möbeln bilden. Die Wahl der Zimmereinrichtung richtet sich nach dem Geschmack des jungen Paares, also nicht mehr nach dem Geschmack der Eltern, wie es in der Vergangenheit Brauch war, als die Möbel noch einen Teil der Mitgift darstellten. Die Einrichtung der Wohnung wird zu einer Prestigeangelegenheit und ist einer der Hauptfaktoren bei der Festlegung der Position des Individuums in der Dorfgemeinschaft.

In der Verzierung des Interieurs spiegeln sich solche Elemente ab, die es ermöglichen, das heutige dörfliche Interieur vom städtischen zu unterscheiden. Dies äußert sich besonders in der Auswahl der Dekoration und der Ergänzungen der Einrichtung. Die Wahl wird einerseits von bewußt anerkannten Vorbildern (dem städtischen Interieur) beeinflusst, andererseits von unbewußten Normen, vom individuellen Geschmack des Käufers, der sich bei jedem Menschen unter dem Einfluß der Umwelt, der Erziehung und Bildung sowie mancher aus der Kinderzeit übernommenen Gewohnheiten herausbildet.

Ein Beweis für die Veränderung der Werteorientationen ist auch die Benützung der einzelnen Räume des Hauses entsprechend ihrer funktionellen Bestimmung. Während bei der älteren Generation noch die traditionelle Gewohnheit herrscht, das Familienleben in der Küche zu konzentrieren, wohnt die junge Generation — soweit sie die Frage der Beheizung der

einzelnen Räume zu ihrer Zufriedenheit gelöst hat (Zentralheizung) — anders als ihre Eltern. Sie benützt die einzelnen Räume des Hauses gemäß ihrer Funktion alltäglich und auch bei festlichen Anlässen. Eine wichtige Rolle bei der Benützung der Hausräume spielt der Typus des Hauses, die Art der Beheizung, die generationsmäßige Struktur der Familie und die Art der Beschäftigung ihrer Angehörigen.

Interessante Ergebnisse auf dem Gebiet der Werteorientierung erzielte die Autorin beim Studium der Einstellung und der Ansichten über das derzeitige Wohnen im weiteren Sinn dieses Begriffes. Allgemein und ohne Rücksicht auf den Beschäftigungsort wird das Wohnen im Dorf und in einem eigenen Haus bevorzugt. In der Hierarchie der Werte steht der Besitz eines modern und teuer eingerichteten Hauses an erster Stelle, vor dem Besitz eines Autos, vor dem Auslandsurlaub u. ä. Die Gründe für diese Einstellung liegen nicht nur in der Gewohnheit und in der Tradition, sondern sind auch eine Folge der gegenwärtigen ökonomischen Verhältnisse.

Bei der Erforschung der ästhetischen Anschauungen und der Beziehung der Einwohner in den untersuchten Gemeinden zur Einrichtung und Verzierung des Interieurs konstatiert die Autorin, daß sich die individuellen Antworten der Respondenten danach voneinander unterscheiden oder miteinander übereinstimmen, welche Wertekategorien von den Befragten für wichtiger gehalten werden. Bei der älteren Generation überwiegt in der Bewertung die Nutz- und Repräsentationsfunktion der Möbel und der Dekoration. Die jüngere Generation zeigt die Tendenz ihre ästhetischen Ansichten über die Möbel und die Verzierung des Interieurs zu „modernisieren.“ Ihre Vorstellungen vom schönen Wohnen unterscheiden sich heute kaum noch von den allgemein geltenden Kriterien. Eine eingehendere Beurteilung dieser Problematik würde allerdings noch eine längere und intensivere stationäre Erforschung erfordern.

Slovenský národopis

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej
akadémie vied

Ročník 33, 1985, číslo 2—3

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej
akadémie vied

Hlavná redaktorka
Čl. kor. SAV BOŽENA FILOVÁ

Výkonná redaktorka
PhDr. ZORA VANOVIČOVÁ

Typografia: *Eva Kovačevičová*

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc.,
PhDr. Soňa Burlasová, CSc., doc. PhDr.
Václav Frolec, CSc., PhDr. Viera Gašparí-
ková, CSc., doc. PhDr. Ľmília Horváthová,
CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová, CSc.,
PhDr. Igor Krištek, CSc., PhDr. Milan Leš-
čák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek, CSc.,
PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc. PhDr. Šte-
fan Mruškovič, CSc., PhDr. Viera Nosá-
lová, CSc., prof. Antonín Robek, DrSc.,
PhDr. Viera Urbancová, CSc.

Redakcia: 813 64 Bratislava, Klemensova 19
Vytláčili Tlačiarne Slovenského národného
povstania, n. p., Martin

Registr. zn. F 7091

Jednotlivé číslo Kčs 20,—; celoročné pred-
platné Kčs 80,—

Rozširuje, objednávky a predplatné prijí-
ma PNS — ÚED, Bratislava, ale aj každá
pošta a doručovateľ. Objednávky do za-
hraničia vybavuje PNS — Ústredná expe-
dičia a dovoz tlačne, Gottwaldovo nám. 6,
884 19 Bratislava.

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej aka-
adémie vied, 1985

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Института этнографии Словацкой Ака-
демии Наук

Год издания 33, 1985, № 2—3

Издается четыре раза в год

«ВЕДА», издательство Словацкой Академии
Наук

Редакторы Д-р Божена Филова и Д-р Зора
Вановичова

Адрес редакции: 813 64 Братислава, Клемен-
сова 19

SLOVAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift des Ethnographischen Institutes
der Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Jahrgang 33, 1985, Nr. 2—3. Erscheint vier-
mal im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag der
Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Redakteure PhDr. Božena Filová und
PhDr. Zora Vanovičová

Redaktion: 813 64 Bratislava, Klemenso-
va 19

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Ethnographic Institute of
the Slovak Academy of Sciences

Volume 33, 1985, No. 2—3

Published quarterly by VEDA, the Pub-
lishing House of the Slovak Academy of
Sciences

Managing Editors PhDr. Božena Filová
and PhDr. Zora Vanovičová

Editor: 813 64 Bratislava, Klemensova 19

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnographie de
l'Académie slovaque des sciences

Année 33, 1985, No. 2—3

Parait quatre fois par an, Editions de VE-
DA, maison d'édition de l'Académie slova-
que des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et
PhDr. Zora Vanovičová

Rédaction: 813 64 Bratislava, Klemensova
19

Distributed in the socialist countries by
SLOVART Ltd., Leningradská 11, Brati-
slava, Czechoslovakia, Distributed in West
Germany and West Berlin by KUBON
UND SAGNER, D-8000 München 34, Post-
fach 68, Bundesrepublik Deutschland. For
all other countries, distribution rights are
held by JOHN BENJAMINS, B. V., Peri-
odical Trade, Amsteldijk 44, 1007 HA Am-
sterdam HOLLAND

49616

